

BANGLADEŞ'TE "SİYASET DARAĞACI"

Bangladeş Cemaat-i İslami Partisi lideri Muti'ur Rahman Nizami, geçtiğimiz hafta Salı günü idam edildi. Söz konusu idam, Bangladeş'te İslâmî muhalefete yönelik gerçekleştirilen idamların son halkasıydı. Bangladeş Hükümeti tarafından kurulan Uluslararası Suçlar Mahkemesi (ICT)'nin 2011 yılında başlayan yargılamaları, 2013 yılından itibaren idamlarla neticelenmeye başlamıştı. Bu süreçte Nizami'den önce, Abdulkadir Molla, Muhammed Kameruzzaman ve Ali İhsan Muhammed Mücahid gibi Cemaat-i İslami'nin yönetici kadrosundaki isimler idam edilmişti. Söz konusu idamlarla birlikte Bangladeş'te adeta bir "siyaset darağacı"nın kurulduğu söylenebilir.

Mahkeme, idam kararlarına gerekçe olarak, 1971 Bangladeş Bağımsızlık Savaşı sırasında Cemaati İslami'nin lider kadrosunun, Pakistan ordusu ile işbirliği yaptığını ve Pakistan ordusu yanlısı el-Bedr, el-Şems, Razakars gibi paramiliter güçler içerisinde yer aldığını ileri sürmektedir.

Bağımsızlık Savaşı'nda Yaşananlar ve Cemaat-i İslâmi

Bangladeş Bağımsızlık Savaşı'nda, Batı Pakistan ordusunun Bangladeş halkına yönelik "Fener Operasyonu" kapsamında gerçekleştirdiği operasyonlar sonucunda yaşanan iç savaşta yaklaşık 3 milyon kişinin öldüğü, 200 bin kadına tecavüz edildiği, 26 bin sivilin kaybolduğu, yaklaşık 10 milyon kişinin ise güvenlik nedeniyle ülkeden kaçtığı iddia edilmektedir.

Savaş esnasında yaşananlara yönelik Bangladeş'in ilk başbakanı ve devlet başkanı olan Mucibur Rahman, bağımsızlığın hemen ardından Uluslararası Suçlar Mahkemesi'ni kurdurmuştur. Bu mahkemede Pakistan ordusuna mensup 195 savaş suçlusu yargılanmış, sonrasında uluslararası antlaşmalarla Pakistan'a iade edilmiştir. Söz konusu 195 savaş suçlusu içerisinde Cemaat-i İslami'nin bugün mahkûm edilmiş tek bir lideri dahi bulunmamaktadır. Yine aynı dönemde çıkarılan "işbirlikçiler yasası" çerçevesinde on binlerce insan gözaltına alınmış, bunların bir kısmı yargılanmıştır. Cemaat-i İslâmi'nin liderleri bu kişiler arasında da yer almamaktadır.

Ayrıca, Bangladeş halkına karşı katliamların gerçekleştirildiği dönemde, Gulam Azam haricinde tüm Cemaat liderleri henüz üniversite öğrencisidir, toplulukları yönlendirecek yetkinlikte değildir. Gulam Azam ise, "Bengal Dili Hareketi" sırasında oldukça etkin bir rol

oynamış, Pakistan hükümetine ve ordusuna karşı sert eleştirilerde bulunmuş; bu ve benzeri nedenlerden ötürü profesörlük kürsüsü elinden alınmış ve defalarca hapse girmiş bir isimdir.

Cemaat-i İslâmi, Bangladeş'in Pakistan'dan bağımsızlaşmasına destek vermemiştir. İç savaş sırasında ülkenin bağımsızlığına "*Durum şimdikinden iyi olmaz, aksine daha da fakirleşiriz*" diyerek karşı çıkmıştır.¹ "*Müslümanların birbiriyle savaşmasının haram olduğu*" gerekçesiyle hem Pakistan'a hem de Bangladeş'e ciddi uyarılarda bulunmuştur. Bangladeş'in Hindistan'ın desteği ile bağımsızlık kazanmasının ülkeyi dolaylı olarak Hindistan'ın kontrolüne sokacağını vurgulamıştır. Ancak bağımsızlık karşıtı bir fikriyata sahip olmasına rağmen Cemaat-i İslâmi, Pakistan ordusunun yaptığı uygulamalara hiçbir zaman onay vermemiş ve karşı durmuştur. Bu doğrultuda Cemaat-i İslâmi'nin lider kadrosundan gençlik yapılanmasına kadar "silahlı faaliyetleri olmadığına dair" defalarca açıklamalar yapılmıştır.

Bangladeş'teki İdamların Arka Planındaki Nedenler

1971 yılında Bangladeş, Pakistan'dan ayrılarak bağımsız bir devlet olarak teşekkül etmiştir. Sonraki süreçte yukarıda da ifade edildiği üzere "savaş suçları" kapsamında bazı yargılamalara başlanmıştır. Ancak Cemaat-i İslâmi hareketi liderleri bu yargılamalara dâhil edilmemiştir. Peki, aradan 40 yıl geçtikten sonra -2011 yılında- neden Cemaat-i İslâmi yaşananlardan sorumlu tutulmuş ve lider kadrosuna yönelik idamlar furyası başlatılmıştır? Bu sorunun cevabı, idamların arka planındaki asıl nedenleri açığa çıkarmak açısından önem arz etmektedir.

• İdamların İç Politik Sebepleri

Öncelikle belirtmek gerekir ki, yargılamaların ve idamların gerekçeleri incelendiğinde Uluslararası Suçlar Mahkemesi'nin verdiği kararların "siyasi" olduğu anlaşılmaktadır. Mahkeme, yaşananların aydınlatılmasından ve mağdurların adalet taleplerinden ziyade, 2009 yılından beri iktidarda bulunan² Awami Ligi Partisi ve lideri Hasina Vecid'in³ siyasi emellerine hizmet etmektedir. Bu yargılamada sadece Cemaat-i İslâmi değil, ana muhalefette

¹ Bangladeş halkının mevcut sosyo-ekonomik durumu ve Bangladeş yönetimi hakkındaki yolsuzluk ve usulsüzlük iddiaları göz önünde bulundurulduğunda, Cemaat-i İslâmi'nin bu görüşünün isabetli olduğu anlaşılmaktadır.

² Ocak 2014'te seçimlerinde aralarında merkez sol, sağ ve İslamcı partilerin de olduğu 18 parti seçimi boykot etmiş ve katılım yüzde 10 civarında kalmıştır. Bu nedenle Hasina'nın başında bulunduğu Awami Ligi Partisi'nin iktidarının toplumsal kapsayıcılığı ve meşruiyeti tartışmalıdır denilebilir.

³ Hasina Vecid, rejimin kurucu cumhurbaşkanı Mucibur Rahman'ın kızıdır.

bulunan sağcı Bangladeş Milliyetçi Partisi (BNP) mensupları da yargılanmaktadır.⁴ İktidardaki Awami Ligi Partisi'nin, bugün itham edilen partilerle daha önce siyaseten beraber hareket ettiği, koalisyon çalışmaları yaptığı bir gerçektir. Bu açıdan gccl bir şekilde iktidara gelmenin cesareti ile bugün en büyük muhalif gccleri yargılaması oldukça düşündürücüdür.

Hasina'nın başında bulunduğu Awami Ligi Partisi, İşlm dünyasında üretilen klasik "ulusal sol" karakterdedir. İ politikaya dönük amacı, kendi iktidarını kalıcılaştırmakla beraber Bangladeş'te İşlam hizmetleri onaylayan ya da teşvik eden bir iktidarın oluşmasının önüne geçmektir. Bu doğrultuda milliyetçi ama İşlam hizmetler konusunda ılımlı BNP ile Cemaat-i İşlam yakınlaşmasını hedef almaktadır. Zira bu iki yapı dışında ciddi bir iktidar alternatifi bulunmamaktadır. Siyasi nitelikli yargılamalar ve idamlarla iktidar değişikliği engellenmeye çalışılmaktadır.

Hasina yönetimi, Halkla sağlıklı bir iletişim kurabilen lider kadrosunu idamlarla ortadan kaldırarak BNP ve Cemaat-i İşlam'nin iktidar olma kabiliyetini kırmayı hesaplamaktadır. "Liderlerden yoksun bırakma" stratejisinin yanı sıra, idamlarla genç kadrolara gözdağı verildiği de ifade edilmektedir. Ayrıca Hasina yönetimi, uluslararası sistemin desteğini daha kolay elde edebilmek adına BNP'ye nazaran Cemaat-i İşlam'yi daha fazla hedef aldığı görülmektedir.

Awami Ligi Partisi hukuksuz uygulamalarını, halk kitlelerine yönelik "milliyetçi" söylemle; uluslararası sisteme yönelik olarak ise "İşlamcı teröristlerle mücadele eden" bir yönetim imajı çizerek meşrulaştırmaya çalışmaktadır. Böylelikle i kamuoyunda "İşlam karşıtı" kimliğini halktan gizlemekte, dışarıda ise İşlam karşıtı politikaların oyun kurucularına "güvenilir bir partner" olduğu mesajını vermektedir.

• İdamların Dış Politik Sebepleri

Bangladeş'te gerçekleşen idamların arka planındaki dış politik sebepler değerlendirilirken Batı, Hindistan ve Çin'in genelde İşlam dünyasına özelde ise Cemaat-i İşlam'ye yönelik tutumları ele alınmalıdır.

Batı, dünyadaki Müslüman nüfusun yaklaşık üçte birini barındıran Hint Kıtasının, kendi egemenlik ve çıkar alanlarını tehdit edecek ve İşlam'ın yayılmasını sağlayacak potansiyele

⁴ Yargılamalar sonucunda idam edilenlerden biri de, Dışışleri Bakanlığı görevinde de bulunmuş olan BNP'nin lideri Selahaddin Kadir owdury'dir.

sahip olduğunu düşünmektedir. Bu bağlamda, Cemaat-i İslâmi gibi mutedil ve entelektüel açıdan genç kitleleri doyurabilecek donanıma sahip bir yapılanmanın etkin olmasını istememektedir. Batı'nın, -idam cezasına karşı olduğunu söylemesine rağmen- Bangladeş'teki hukuksuz yargılamalara ve idamlara yönelik ciddi bir ses çıkarmaması bu hususla ilişkilendirilebilir.

Batı, çifte standardını gizlemek ve Müslüman siyasi aktörlere karşı haksızlıkları meşrulaştırmak için Cemaat-i İslâmi'yi "terör" ile ilişkilendirmeye çalışmaktadır. Batı kaynaklı uluslararası raporlarda, Hint kıtasındaki şiddet eylemlerine karışan kişilerin Cemaat-i İslâmî'nin gençlik faaliyetleri içerisinde yetiştiği iddia edilmekte; Cemaat-i İslâmî'nin özellikle gençlik kolları SHİBİR hedef alınmaktadır. Bangladeş Milliyetçi Parti'si (BNP) ise, iktidarda olduğu süreçlerde İslâmî faaliyetlere göz yummak ve İslâmî faaliyetleri teşvik etmekle suçlanmaktadır.

Hindistan, Hasina'nın başında bulunduğu ulusal sol parti Awam Ligi'nin tam destekleyicisi konumundadır. Söz konusu desteğin bir yönü, Hindistan'ın Batı'nın belirleyicisi olduğu uluslararası sistemin stratejisini benimsemesine dayanmaktadır. Bununla birlikte Hindistan, Cemaat-i İslâmi gibi etnik yapıyı aşan İslâmî yapıları Müslüman birliğine yol açıp Hint iktidarını devireceği endişesiyle geleceği açısından tehlikeli görmektedir. Hasina yönetimi ise, Bangladeş'in üç tarafını çevreleyen Hindistan ile yakın ilişkiler kurmak gerektiğine inanmaktadır. Böylelikle ekonomik menfaat temin edilebileceğini ileri sürmektedir. Bangladeş halkı da yaşadığı ekonomik problemler nedeniyle bu politikaya mahkûm bulunmaktadır.

Seküler Bangladeş yönetiminin Cemaat-i İslâmi'ye yönelik sindirme hareketinin arka planındaki dış politik ayaklardan biri de Çin faktörüdür. Bangladeş-Pakistan-Hindistan toprakları üzerinden ekonomik çıkar sağlayan Çin gibi "süper güçler", Asya'da İslâmî hareketlerin hâkimiyetini istememektedir. Çin ve Hindistan, Asya'nın iki önemli gücüdür ve bölgedeki çıkarlarını korumak için çeşitli stratejik ortaklıklara imza atmaktadır. Özellikle bölge ülkeleri üzerinde politik baskı kurmak, bu ortaklıkların bir sonucudur. Bangladeş siyasetinde, Pakistan'a ve Bangladeş Cemaat-i İslâmi'sine karşı uygulanan Hindistan-Çin siyaseti, İslami hareketlerin iktidarına engel olmaktadır.

İdamlara Karşı Yapılması Gerekenler

2013 yılında başlayan idamlar dizisi, son olarak Nizami'nin idamıyla devam etmektedir. İdamlar karşısında egemen güçlerin ikircikli tutumlarıyla beraber İslâm dünyası da derin bir sessizlik içerisinde. Türkiye'nin Dakka'daki büyükelçisini geri çağırması ve devlet erkânının kınama içeren mesajları dışında, İslâm dünyasında ciddi bir tepki ortaya konulamamıştır. İslami camialar ve STK'ların idamlara yönelik duyarlılıklarının etkisi de sınırlı kalmıştır.

İslâm dünyasında gerek yönetim mekanizmasının başında bulunanlar, gerekse sivil toplum denilen alanda faaliyet yürüten İslâmi yapılanmalar Bangladeş'te yaşanan drama ve idamlara yönelik seslerini yükseltmelidirler. Bu bağlamda, İslâm İşbirliği Teşkilatı (İİT) başta olmak üzere, İslâm ülkeleri Hasina yönetimini kınamalı ve ilişkileri asgari seviyeye indirmelidir. İslami gruplar ise, Müslüman halklar nezdinde duyarlılıkların oluşmasına yönelik etkinlikler düzenlemelidir.

Sonuç olarak, Bangladeş yönetiminin "iharet" ile suçladığı Cemaati İslami Partisi, Bangladeş'in en büyük İslami siyasi partisidir. Fikri karşıtlık dışında, üyelerin savaş suçu işlediğine dair somut bir delil bulunmamakta ve hukuksuz bir yargılama yürütülmektedir. İslam hukuku bir yana uluslararası hukukta da hiçbir karşılığı olmayan, hiçbir hukuki sözleşmenin unsurlarını taşımayan, üyelerinin iktidar tarafından atandığı, yargıçlarının onlarca kez şaibelerden ötürü gündeme geldiği bu yargılamalar durdurulmalı ve yeni idamların gerçekleşmesi engellenmelidir. Bangladeş'te yaşanan hadiselerin, İslâm dünyasının tamamına yönelik tasarlanan planların bir parçası olduğu gerçeği de göz ardı edilmemelidir.